

Expertgruppen för
Studier i Offentlig ekonomi

Hur få mer samhällsnyttig forskning? Lärdomar från och för nationalekonomi

Lars Hultkrantz

Prof em, Örebro universitet

4 mars 2024

Svensk nationalekonomisk forskning och forskarutbildning under 50 år: En framgångssaga (?)

- Tidigt med i ett internationellt system för utbildning och arbetsmarknad på master-, doktors och postdocnivå
- Framgångsrik forskning, stärkt av nationell komparativ fördel inom evidensinriktad samhällsvetenskap
- *Hur ta vara på/stärka detta?*
- *Finns det ett pris och hur kan det reduceras?*

Starten: Probleminsikt 1969

”Karakteristiskt för svensk ekonomisk forskning under efterkrigstiden...

starka inriktningen på tillämpningar, snarare än på teoriutveckling...

relativt enkel metod...

ekonometrin inte uppnått någon stark ställning”

(K G Jungenfelt och A Lindbeck 1969)

Första reformerna (från ~1980)

- **Betoning på vetenskapligt bidrag och internationell publicering**
- **Mått för doktorander, seniora forskare och forskningsmiljöer/institutioner**
- **Värdering i internationell konkurrens**
- **Forskarutbildning USA-modell: Tvåårigt kurspaket, totalt (helst) fyra år, sammanläggningsavhandlingar.**

Internationell/europeisk marknad växer fram för högre utbildning:

- **Bologna-modellen 3 + 2 + 4 (eg. 3) år**
- **Inre marknadens fria rörlighet, särskilt inom EU**
- **Integration i utbildningssystem och arbetsmarknad med stark internationell konkurrens**
 - Internationell antagning till FU och postdoc-tjänster
 - Ökat fokus på JMP och toppubliceringar

Framgång genom specialisering

- Evidensrörelsen från medicin till samhällsvetenskap och politik
- Det nya (nordiska) guldnet: Samkörda databaser på mikronivå (individ och/eller företag), särskilt från offentliga register (litet bortfall) och annan "big data"
- Nationalekonomernas försteg före andra forskningsämnen inom samhället (och medicin): det tvååriga kurspaketet med stort inslag av matematik och statistik/ekonometri
- Nationella konferensen: 64% mikrodatabaserad forskning

Möjliga baksidor

- **Europa är inte USA (språk, institutionell mångfald)**
- **Otillräcklig kompensförsörjning av forskarutbildade analytiker (t ex till regeringskansli och myndigheter) när det krävs djup kunskap i svensk kontext (och språk)**
- **Otillräcklig kompetens inom delar av ämnets teori och metodik där nationella behov finns**
- **Otillräckligt deltagande i (nationell) samhällsdebatt**
- **Otillräckligt utnyttjade möjligheter inom andra ämnen**

Förstärkningsmöjligheter

- **Evidens kräver både ämnesdjup och metodkunskap!**
Metodkurser i mikrodatanalis på master och FU-nivå behövs i även andra samhällsvetenskaper
- **Betona SCBs kvalitetsansvar för mikrodata**
- **SCB behöver användningsförståelse in-house – ekonomisk analysenhet (jfr norska SSB)**
 - Kvalificerad samarbetspartner för forskare
 - Produkt- och marknadsutveckling, nya databaser
 - Skräddarsydda data för att följa makroförlopp (jfr pandemin)

Kompetensbredd – finansiering och rekrytering

- Institutionernas/fakulteternas mål, mått och premiering – ”toppforskning” vs tillämpad analys av nationell relevans (jfr Alvesson & Sjöholm 2023)
- Bredd vs specialisering – ansvar både för de enskilda universiteten och finansiärer på nationell nivå
- Väg in nationella kompetensbehov vid utlysning och rekrytering (ex vis problemfokuserade forskarskolor/doktorandtjänster)

Regering och myndigheter

- **Evidens behövs, men också evidensbaserad analys:**
 - Bättre konsekvensutredningar (Ds 2022:22)
 - Utvärderingsmyndigheter behöver metod-/modellbredd (t ex CBA-verktyg/modeller/policyanalys)
 - Exempel där nationell analyskompetens behöver stärkas:
Resursallokeringsproblem i kommunsektorn,
beredskapsåtgärder, försvars- och försvarsmaterielförsörjning